

ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ
ΔΙΑΜΗΤΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ « ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥΣ »
ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΠΑ.

ὑπὸ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΡΑΝΟΥ.

Μετὰ ἐπομένου Παρατήρηματος ἀκωνύμου τινος.

Μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Ἰταλικῷ
Ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κερκύρας
ὑπ' Ἀριθ. 172—173.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,
ΤΥΠΟΣ Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

1848.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΑ, ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕ-
ΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΑΥ-
ΤΗΝ ΣΕΒΑΣΜΙΑΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ.

Δέκα ἤδη αἰῶνας καυχᾶται ἡ Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέλαβε καὶ διετήρησεν ἀπέναντι τῆς Δυτικῆς, εὐδοκία καὶ φροντίσι τῆς ἰδίας, θέσιν, ὁ χαρακτήρ τῆς ὁποίας ἀδιαφιλονείκητον κατέστησε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διετέλεσεν ἀδιαλείπτως ἐντὸς τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, οὐδέποτε ἐξήσκησεν εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τῆς φιλόδοξον καὶ κυριαρχικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ χριστιανικῆς ἀδελφότητος, οὐδέποτε διεπραγματεύθη τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν οὐδενὸς ἀπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ ἕως τοῦ Ἀθеоῦ, καὶ ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἡ ἀμυντική. Ταύτην δὲ καὶ ὁ Πάπας οὗτος Πίος Θ'. δὲν μᾶς ἀπηρνήθη ἐσχάτως διὰ τῆς Πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς Ἐπιστολῆς του, καίτοι περίπυρος καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν φρονημάτων του. Ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ τὴν παραγνωρίσωμεν ἡμεῖς; Ὁχι βεβαίως· καὶ τὸ πρῶτον ἀμυντήριον, μετὰ τὸ ἀπὸ Σμύρνης, ἠγέρθη ἀπὸ Κερκύρας ἐν εἶδει ἀπαντήσεως πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν Ἐπιστολὴν τοῦ Μακαριωτάτου, δημοσιευθεῖσης εἰς τὴν ἐπίσημον ἐπιτόπιον Ἐφημερίδα.

Ὁ Συντάκτης Γεώργιος Μαρκοράνος συνέθεσεν αὐτὴν Ἱταλίσι, διὰ νὰ προλάβῃ πᾶσαν σφάλερὰν ἐρμηνείαν, εἰδὼς, ὅτι ὁ πλεῖστος λόγος τῶν ἀνυποστάτων θρησκευτικῶν συλλογισμῶν (argumenti) τῶν Παπιστῶν ὑπῆρξε πολλακίς εἰς τὸ, ὅτι ποτὲ δὲν ἐσπούδασαν οὗτοι ἐντελῶς τὴν γλῶσσάν μας, καὶ πάντοτε οἱ διερμηνεῖς αὐτῶν τοὺς ἐξηπάτησαν.

Ἐφ' Ἐκκλησιολογίας Ἡρωισσοῦ καὶ Τοποτηρητῆ τοῦ
Μητροπολίτου Κερκύρας κυρίῳ ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΟΛΙΤῆ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΝΟΣ.

Συγκατάνευσον, Πανοσιώτατε, ἵνα ἐπιστέλλων σοι, καθιερώσω
διὰ τοῦ σεπτοῦ σου ὀνόματος, οἶον δείγμα τῆς ὀφειλομένης σοι
ἀνυποκρίτου μου ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως, τὰς ὀλίγας μου ταύτας
παρατηρήσεις, ἃς καὶ καθυποβάλλων εἰς τε τὴν σὴν καὶ τὴν τοῦ
κοινοῦ κρίσιν, αἰτοῦμαι συγκατάβασιν, μάλιστα χάριν τοῦ ὑπα-
γορεύσαντός μοι ταύτας ἀγαθοῦ σκοποῦ.

Οἱ πρώτοι λόγοι Πίου τοῦ θ'. μετὰ γε τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ
ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, καὶ αἱ πρώται κυριαρχικαὶ αὐτοῦ
πράξεις γλυκείας ἀνῆψαν ἐλπίδας εἰς ἡμᾶς, ὅτι τῶν ἡδίστων με-
ριμῶν τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ διακονίας σπουδαιοτάτη ἐλογίσθη ἂν καὶ
ἡ ἰσχυρὰ ἐν καθαρῷ τῷ συνειδότι σύμπραξις αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν
χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσιν, βάλλοντος ἀσφαλῆ οὕτω τὸν θέ-
μεθλον ἐκείνης τῆς μιᾶς μάνδρας, ἣν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν προηγόρευσεν.
Ἐρῶ δὲ καὶ πλέον τι· ἄρ' οὐ γὰρ ἔνθεν μὲν ἐλώφησαν τά τε δια-
πληκτιζόμενα συμφέροντα καὶ αἱ ἀντίζηλοι ἐπήρειαι καὶ αἱ προ-
λήψεις καὶ αἱ ἀντίμαχοι ἕξεις, ἔνθεν δὲ αἱ ἀληθῶς χριστιανικαὶ
καὶ μεγαλόψυχοι διαθέσεις Πίου τοῦ θ'. γιγαντιαίοις βήμασιν ἀνα-
πτυχθεῖσαι, οὐ μόνον τοὺς ὑπεξουσίους αὐτοῦ λαοὺς ἀνεξωοποίησαν,
ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἐκείνην, ἣν

διχάζει Ἄπεννίνον, πόντος δὲ κ' Ἄλπη συγκαίουν,

ὡς εἶπεν ὁ ποιητὴς, ἡ τοιαύτη ἐλπίς ἔτι μᾶλλον ἐβράσθη. Ἀλλ'
ἀρτίως ἢ ἐν τῇ Ἐφημερίδι *Λάβαροι* τῇ 9 Φεβρουαρίου δημοσιευ-
θεῖσα ἐγκύκλιος Πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς, ἣν ἡ Α. Μ. ἔκρινεν ἐκ-
δοῦναι ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 Ἰανουαρίου τοῦ ἐνεσῶτος ἔτους, καίτοι
μὴ παντάπασι σβέσασα, ἀλλ' οὖν πολὺ ἐψύχρανε τὰς τοιαύτας
ἐλπίδας.

Πάντως εἰκάζομεν, ὅτι ἡ μὲν ἐπιθυμία τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνώ-
σεως ἐντέτληται ζωηρὰ ἐν τῇ ψυχῇ Πίου τοῦ Ἐννάτου· τὰ δὲ προ-

Τὸ ἔργον εἶναι βεβαίως κατώτερον τοῦ ὑψηλοῦ θέμα-
τός του, ἀλλ' ἴκανόν ἴσως νὰ φωτίσῃ τὴν Α. Μ., ὅτι ἡ
Ἡμετέρα Ἐκκλησία διατελεῖ γνωρίζουσα τὴν ὁποίαν πρε-
σβεύει θρησκείαν πολὺ καλῆτερον, παρ' ὅσον ἡ Α. Μ. ἐνό-
μισεν εἰς τὴν Ἐπιστολὴν του. Ἡ δημοσίευσίς του δὲ εἰς
τὴν Ἑλληνικὴν ἦταν ἀναγκαία, καθόσον μάλιστα ἡ παπικὴ
Ἐπιστολὴ εἶχε κοινοποιηθῆ καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν μας.

Τὴν φροντίδα ταύτην ἐφιλοτιμήθη ν' ἀναδεχθῶ ὁ ὑπο-
φαινόμενος, καὶ διὰ τῆς εὐγενοῦς συνδρομῆς ἀνδρὸς δια-
κεκριμένου παρ' ἡμῖν περὶ τὰ Ἐκκλησιαστικά του φῶτα
ἀποκτήσας μετάφρασιν ἀκριβῆ τῆς Ἀπαντήσεως, ἐξέδωκα
ὑπὸ τὰ πιεστήριά μου.

Ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην, Παναγιώτατε, νὰ τὴν κοινοποιή-
σω αὐτεπαγγέλτως, χωρὶς νὰ παραγνώρισω τὴν Ἡμετέραν
ἀρμοδιότητα περὶ τὰ τοιαῦτα. Διὸ καθυποβάλλων αὐτὴν
ὑπ' ὄψιν τῆς Ἡμετέρας Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν
Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, προσφέρω τὴν ἐκδοθεῖσαν πο-
σότητα χιλίων ἀντιτύπων εἰς τὴν Ἡμετέραν Ἐκκλησιασι-
κὴν φροντίδα, διὰ νὰ διατεθῶσι παρ' Ἡμῶν ἐπωφελῶς, καθ'
ἣν ἠθέλατε δώσει ἐγκρίσιν εἰς τὴν Ἀπάντησιν. Ἐπιφυλατ-
τόμενος δὲ περίσασιν καταλληλοτέραν εἰς ἐνδειξιν τῆς πε-
ρὶ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν προθυμίας μου, καὶ τοῦ βαθυτάτου
σεβασμοῦ μου πρὸς τὴν Ἡμετέραν θεοφροῦρητον Παναγιό-
τητα καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν Σεβασμίαν Σύνοδον,

ὑποσημειοῦμαι

Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τῆ 27 Μαΐου, 1848.

Ἐκγονοῦ εὐπειθέστατον

Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ.

βαλλόμενα μέσα στοχαζόμεθα οὐ μόνον ἀνάρμοστα ὡς πρὸς τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβῆ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν· στρέφων γὰρ τὸν λόγον πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς, χριστιανούς μὲν, ἀπομεμακρυσμένους δὲ τῆς κοινωνίας τοῦ θρόνου τοῦ Πέτρου, ὑπολαμβάνει ὅτι ζητεῖ ἐσκορπισμένα πρόβατα, καὶ ὑπόσχεται ἵνα βοηθήσῃ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, ὅπως εἰσέλθωσι τελευταῖον εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Κυρίου· διὸ καὶ προτρέπει ἡμᾶς ἵνα ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐν ἧ, λέγει αὐτὸς, εὐρίσκεται ὁ θέμεθλος τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὑποσχόμενος ἵνα οὐ μόνον μὴ ὀλίγη ἡμᾶς διατάσων βαρεῖαν τὴν ποινὴν ἡμῶν, ἀλλὰ μάλιστα δεχθῆ ἡμᾶς ἐν ἀγάπῃ καὶ σοργῇ πάντη πάντως πατρικῇ, καὶ ἵνα μηδὲν ἕτερον ἐπιβάλῃ ἡμᾶς, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι λόγοι ἤμελλον ῥηθῆναι ἄρμοδίως πρὸς ἀνθρώπους συνειδύτας μὲν τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν πλάνην, ἐμμένοντας δ' ὅμως ἐν αὐτῇ ἢ μοχθηρῶς κινούμενοι, ἢ ὑπερηφανεῖα, ἢ καὶ κακῇ τινι ἔξει, ἀλλ' εἰσι παντάπασιν ἀνάρμοστοι εἰς τοὺς πιστεύοντας σταθερῶς, ὅτι οὐδέποτε ἐξῆλθον τοῦ φραγμοῦ τῆς μάνδρας τοῦ Κυρίου, ὡς πρῶτον μὲν μηδεμίαν ποιήσαντες προσθήκην εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, δεύτερον δὲ ὡς μηδὲν γέροντες ἵνα καθυποτάξωσιν εἰς ὅποιονδήποτε τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων τὸ ἀξίωμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον, ὡς πιστεύοντες, καθὰ ὡμολόγηται, ὅτι ἐμμένουσι στερεοὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Πατέρων αὐτῶν διατηρηθεῖσαν διδασκαλίαν. Τυχὸν μὲν καὶ οἱ χριστιανοὶ τῆς Λατινικῆς κοινωνίας δύνανται ὑπολαμβάνειν τὸδ' αὐτὸ περὶ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐχ ἀρμόζει εἰς οὐδέτερον τῶν μερῶν, ἵνα προσφέρηται ὡς δῆθεν εὐσπλαγχνος καὶ συγκαταβατικὸς σύμβουλος τοῦ ἑτέρου μέρους, ὑπολαμβάνων αὐτὸ εἶναι ἐν πλάνῃ ἐξεληλεγμένη, καὶ μονονοῦ παντάπασιν ἄξιον ἐπιεικοῦς συγχωρήσεως, ἀλλ' ἀρμόζει μάλιστα ἵνα ἐκάτερα τὰ μέρη μὴν τῷ ἔρωτι τῆς ἀληθείας διαῤῥήξωσι μὲν πᾶσαν συμπλοκὴν ἀτόπου καὶ ἀκαίρου φιλοδοξίας ἢ καὶ ἀναμνήσεων λυπηρῶν, τείνωσι δὲ συνημμένα ἐν ἀγάπῃ ἀμοιβαία εἰς τὸν ὀρθὸν καὶ δίκαιον συμβιβασμὸν τῆς ἐμπεισοῦσης διαφορᾶς καὶ διενέξεως πρὸς ἀλλήλους.

Πάντως ἡ Α. Μ. ἐν τῇ Ἐπιστολῇ οὐδαμῶς ἄπτεται τῆς ἐρεύνης τῶν διαφορῶν, περιττὴν ἴσως κρίνασα καὶ ἀνωφελῆ πᾶσαν ἐρευναν ἢ ἀπόδειξιν ἐπὶ ὑποθέσει, ὅτι λαλεῖ πρὸς τέκνα ἀποπεπλανημένα, ὀφείλοντα ῥιφθῆναι ἐν μετανοίᾳ εἰς τὰς ἀνοιγομένας φιλοστόργου

ἀγκαλάς τοῦ πατρὸς· «πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου.» Ἀλλ', ὡς εἴκειν, ἡ σιωπὴ τηρηθεῖσα ἐπὶ πᾶν ἄρθρον διενέξεως, οὐκ ἐκρίθη εὐλογος ἵνα ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὴν περὶ τοῦ πρωταίου διενέξιν, ἣτις ἐχρημάτισεν ἡ πρώτη καὶ κεφαλαιώδης αἰτία μὲν τῶν ἐπισυμβάντων διχασμῶν, ἡ ὕψαλος δὲ, ἐφ' ἧς συνετρίβησαν πᾶσαι αἱ γενόμεναι ἀπόπειραι ἵνα ἀρθῶσιν οὗτοι ἐκ μέσου. Ἐνταῦθα οὖν προσκαλεῖται ἡ προσοχὴ ἀπάντων τῶν κατὰ Ἀνατολὰς «καυχωμένων» μὲν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ, μὴ κοινοῦντων δὲ μετὰ τῆς Ῥωμαίας Ἐκκλησίας,» καὶ ὑπεθυμίζονται τὰ ὅσα ἐχορηγήθησαν ὑπὸ τοῦ Ι. Χ. εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον, καὶ ὅτι πάντα ταῦτα ἀναφέρονται καὶ εἰς τοὺς πάπας τοὺς αὐτοῦ διαδόχους, καὶ ἐκτίθενται γενναϊότερα ἐπιχειρήματα εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐπίσκοποι τε καὶ χριστιανοὶ ἀπάσης τῆς ἐφας λήξεως συνεφώνουν μετὰ τῶν δυτικῶν, σεβαζόμενοι τὸ ἀξίωμα τῶν Ῥωμαίων Ποιτηρῶν. Ἀλλ' οὐχ οὕτω, Μ. Π., τὸ χριστιανικὸν ὄνομα εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς τῶν Γραικῶν κοινωνίας, οὐκ ἔστιν ἀπλῆ καύχσις· ναὶ ἀληθῶς καυχῶνται μὲν εἰς τὸ εἶναι χριστιανοί, ἀλλ' ἅμα καὶ εἰς τὸ εἶναι χριστιανοὶ ἐν συνειδήσει· «ἔχοντες πίσιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν» (Α. Τιμ. α. 19.), καὶ, ἐν ἧ χρείᾳ ἀποδείξεως, ἔστω ἀπόδειξις ἀναντίρρητος ἢ ἀχραντος διατήρησις τῆς Γραικικῆς ἐθνικότητος ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς πίστεως ἐπὶ τεσσάρων αἰώνων ἐπιμιξίαν ἄλλοθενῆ. Ἀλλ' οὐδὲ δυνάμεθα νοῆσαι τίσι λόγοις βεβαιουῖται, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ χριστιανοὶ οὐκ ἴσχυσαν διατηρῆσαι τὴν ἐνότητα τῆς διδασκαλίας ἢ τῆς ἱεραρχίας· ἡ γὰρ διδασκαλία διὰ παντὸς ἐτηρήθη ἢ αὐτὴ καὶ ἀλώβητος ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῆς παραδόσεως, καὶ προκαλοῦμεν πάντα ἄλλον τάναντία στοχαζόμενον, ἵνα ἀντιπροβάλῃ οὐ φημι πολλὰ, ἀλλ' ἐν μόνον γεγονόςι ψευδίζον τοὺς ἡμετέρους λόγους. Ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία οὐτε ἀπεσπάσθη ποτὲ ἀπὸ τῆς καθολικῆς κοινωνίας τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ μετέσχεν οὐτε ἐγκοσμίων περισπασμῶν, οὐτε μίσους ἐπὶ καταχρήσει ἐξουσίας. Ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀποστόλων· τὰ δόγματα καὶ αἱ ἱεροπραξίαι αὐτῆς εἰσιν, ἅπερ ἦσαν καὶ πάντοτε. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἱεραρχία τὸ αὐτὸ τηρεῖ ἀξίωμα· ἡμεῖς γὰρ δοξάζομεν τὸν Ἐπίσκοπον ἱεράρχην, ἔχοντες ἐπισκοπικὴν τάξιν τὴν περὶ τὰ μέσα τοῦ τρίτου αἰῶνος ταχθεῖσαν. Θεωροῦμεν δὲ τοὺς Ἐπισκόπους ὡς ἀντιπροσώπους τῶν

Ἀποστόλων καὶ λόγῳ ἀποστολῆς καὶ λόγῳ ἱεραρχικῆς προεδρείας, «ὡς οἰκονόμους Θεοῦ» (Τίτ. ἀ. 7). Τῷ ὄντι γὰρ ἐν τῷ 38^ο καὶ 39^ο τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων τέτακται *Omnium rerum etc. ex deo intuente* «Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ Ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ διοικεῖτω αὐτὰ, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος» καὶ *Presbyteri . . . ratio exigetur*, «Οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν κτλ.» Καὶ ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας καὶ μάρτυς κατὰ τὸν ἀ. αἰῶνα ἐπιστέλλων πρὸς τοὺς Σμυρναίους βεβαιοῖ, μηδὲν εἶναι τοῦ Ἐπισκόπου ἀνώτερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Καθ' ἡμᾶς ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν διακόνων αὐτῆς, καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς τῶν Χριστιανῶν μάνδρας ἔστι μόνος ὁ Ἰησοῦς Χριστός· λέγει δὲ τοῦτο αὐτὸς οὕτως· «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός·» καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν ἐπαναλαμβάνει· «ὁ Χριστὸς κεφαλὴ ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας.» Οὔτε ἡ εἰς τέσσαρας Πατριαρχίας καὶ τὴν ἐν Ῥωσίᾳ Σύνοδον καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι διαίρεσις παραβιάζει οὐδαμῶς τὴν ἀρχαίαν πνευματικὴν ἐνότητα. Καὶ γὰρ αἱ ῥηθεῖσαι Ἐκκλησίαι θεωροῦνται μὲν πολιτικῶς κατὰ γε τὸν ἐξωτερικὸν χαρακτῆρα ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, εἰσὶν ὅμως οὐχ ἥττον συνημμένοι καὶ ἀδιαχώριστοι κατὰ τὸ πνευματικὸν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἐνότητα, ὡς ἔχουσαι κοινὰ καὶ τὰ δόγματα καὶ τὰς ἱεροπραξίας καὶ τὰς ἀκολουθίας καὶ τὰς χειροτονίας.

Ἐλθωμεν δὴ καὶ εἰς τὸ οὐσιῶδες τῆς συζητήσεως, ποίαν ἄρα γε προτίμησιν ἐχορήγησεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἐπὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ἥτις ἔπειτα περιῆλθε καὶ εἰς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων; Χριστὸς ὁ Κύριος, λέγουσιν, ἔθετο τὸ θεμέλιον τῆς μιᾶς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῶν Ἀποστόλων· αὐτῷ ἔδωκε τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, αὐτῷ ἔδωκε ποιμαίνειν τὰ ἀρνία καὶ τὰ πρόβατα αὐτοῦ. Μόνος ἐν τοῖς Εὐαγγελισταῖς ὁ Ματθαῖος λέγει τοὺς λόγους — σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν . . . τῶν λοιπῶν Εὐαγγελιστῶν ἀπλῶς διηγουμένων τὴν τοῦ Πέτρου ὁμολογίαν, πρὸς ἣν ἐγένετο ἡ ἀπόκρισις. Πάντως μὲν οὐ δοξάζομεν, ὅτι διὰ τὸ εἶναι μόνον τὸν Ματθαῖον, ὀφείλομεν ἥττονα εἰς τοῦτο πίστιν, ἄπαγε! λέγομεν δὲ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἀπόστολος Μάρκος ἔγραψε τὸ ὑπ' αὐτοῦ

ὀνομαζόμενον Εὐαγγέλιον (ὅπερ κατὰ τινάς, ὡς λέγει ὁ Τερτυλλιανός, καλεῖται καὶ, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Πέτρου) κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ τοῦ Πέτρου, ἐπιδοκιμάσαντος αὐτὸ ἐν τοῖς ὕστερον, καθὰ μαρτυρεῖ ὁ ἱερός Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὃν μαρτύρεται ὁ Εὐσέβιος ἐν Κεφ. 13. τοῦ β'. βιβλ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἱστορίας, ἀπίθανον δοκεῖ, ὅτι τὴν προμνημονευθεῖσαν Εὐαγγελικὴν ῥῆσιν ἡμελλε παρατρέξει ὁ Ἀπόστολος Μάρκος, εἴπερ ἀληθῶς αὕτη περιεῖχε τοιοῦτο νόημα, οἷον ἀποδίδωσιν αὐτῇ ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία.

Σημειωτέον δὲ καὶ ἐν τίνι περιστάσει ἐρρέθησαν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι· ὁ γὰρ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐρωτήσας τοὺς μαθητὰς καὶ ἀκούσας παρ' αὐτῶν, τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπερωτᾷ τοὺς αὐτούς· «ὕμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπε· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος·» πρὸς ὃν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν ἄλλων εἶπε καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν ῥῆσιν. Ἄλλ' ἡ ὁμολογία αὕτη: Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἦν ἄρα γε τοιαύτη, ὥστε καὶ πείσαι τὸν θεῖον διδάσκαλον ἵνα ἐπιθῇ ἐπὶ τῷ Πέτρῳ καὶ τῷ Πέτρῳ μόνῳ! τὸν θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ; ἢ τάχα ἡ ὁμολογία οὐχ ὑπῆρχεν ἢ αὐτῇ κοινῇ ἀπάντων τῶν Ἀποστόλων; ἀλλὰ πρὸ τῆς περιστάσεως αὐτῆς εὐρεθέντες οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ πλοίῳ, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἔσωζεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς τρικυμίας, οὐκ ἐβόησαν ἅπαντες ὁμοφώνως, «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ;» Εἶτα σκόπει καὶ οὕτω· ἄρα γε οὐκ ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος εἰς ὑπὲρ ἀπάντων *unus pro omnibus* (Λύγους. λόγ. 270.) λέγων· «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος;» Ναὶ βεβαίως. Τοῦτο εἰδὼς καὶ ὁ Ἰησοῦς αὐτὸς παρήγγειλεν οὐ μόνον εἰς τὸν Πέτρον ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς μαθητὰς «ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς (Ματθ. 15'. 20)· ἐγίνωσκεν οὖν καλῶς ὅτι ἅπαντες ἐπίστευον αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ καὶ ὁ Πέτρος. Καὶ δὴ καὶ ἐφάνερωσε καθαρῶς τοῦτο λέγων· «αὐτὸς ὁ Πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον» (Ἰωαν. 15'. 27). Πρὸς τούτοις μετὰ τοὺς λόγους ἐκεῖνους Σὺ εἶ Πέτρος κτλ. προσέθετο ὁ Ἰησοῦς «Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἐπὶ τίνι τέλει; καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσαι δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσαι λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς·» ἀλλ' οὐκ εἶπε τοῦτ' αὐτὸ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀποστόλοις; «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ

τῆς γῆς ἔσαι δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσαι λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· » ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπόμενον συμπесὸν ἀποκλείει σαφέστερον πᾶσαν ἰδέαν προτιμήσεως τοῦ Πέτρου. Ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου παρουσιάζεται μετ' αὐτῶν εἰς τὸν Κύριον καὶ ζητεῖ, ἵνα ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ καθήσῃ εἰς ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ ἐκωνόμων αὐτοῦ· ἤδη οὖν εἶπερ ἀληθῶς διὰ τὸ « καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, » ὁ θεμεθλος τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐτίθετο ἐπὶ τῷ Πέτρῳ ἐδύνατο φαντασθῆναι ἄλλοι τινές, καὶ μάλιστα τῶν μαθητῶν, ἵνα ἀπολαύσωσι τὰς πρώτας τιμὰς καὶ ἀξιοθῶσι τὴν ἤδη παραχωρηθεῖσαν προεδρίαν; ἀλλὰ καὶ εἰπὼς ἦσαν εἰς τηλικαύτην πόρωσιν, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἤμελλε φράξῃν τὰ στόματα αὐτῶν ὑπομιμνήσκων καὶ ἐρμηνεύων τοὺς λόγους οὓς εἶπεν; ἀλλ' αὐτὸς ἀντὶ τούτων ἀποκρίνεται « οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι κτλ. » καὶ ἰδὼν ὅτι οἱ δέκα ἠγανάκτησαν κατὰ τῶν δύο ἀδελφῶν, εἶπεν αὐτοῖς· « οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι καταξουσιάζουσιν αὐτῶν· οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν κτλ. » Ἐνταῦθα οὐ χρήζει τις μακρῶν συλλογισμῶν, ὅπως ἐκλάβῃ τὸν Πέτρον οἶον σύμβολον τῆς πέτρας· ἐν τούτῳ ἢ περὶ τοῦ πρωτείου διενεξίς ἤδη κέρριται ὑπὸ τοῦ μόνου ἀρμοδίου Κριτοῦ ἐν καθαρῇ λέξεσιν· « οἱ ἄρχοντες κατακυριεύουσιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐν ὑμῖν ἔσται. »

Αὐτὸς ὁ ἅγιος Ἰλλάριος, ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολῇ, συμφωνεῖ μετὰ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου, ὅτι διὰ τῆς ῥήσεως ἐκείνης « Σὺ εἶ Πέτρος κτλ. » ὁ Κύριος ἠνίττετο οὐκ ἄλλον τινὰ, εἰμὴ ἑαυτὸν, αὐτὴν θεότητα ὡμολόγει ὁ Πέτρος (ἐκ μέρους ἀπάντων τῶν Ἀποστόλων) « ἐπὶ ταύτῃ λοιπὸν τῇ πέτρᾳ τῆς ὁμολογίας ἢ τῆς Ἐκκλησίας οἰκοδομὴ ἔσται, super hanc igitur confessionis petram Ecclesiae aedificatio est, (De Trin. Lib. vj. N° 36) καὶ (ἐν τῷ N° 37) συνεχίζει τὸν λόγον· « Αὕτη ἡ πίστις ὁ τῆς Ἐκκλησίας θεμεθλος ἔστι· δι' αὐτὴν τὴν πίστιν οὐδὲ πύλαι ἄδου κατισχύουσιν αὐτῆς. Αὕτη ἡ πίστις ἔχει λαβοῦσα τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὕτη ἡ πίστις ὅσα ἂν ἐπὶ γῆς λύσῃ ἢ δέσῃ, δεδεμένα καὶ λελυμένα ἔσονται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » *Hæc fides Ecclesiae fundamentum est, per hanc fidem infirmes adversus eam sunt portæ inferorum. Hæc fides regni caelestis habet claves. Hæc fides quæ in terris solverit aut ligaverit et ligata in caelis sunt et soluta.* Ὁ Πέτρος πρὸ μὲν τῆς περιστάσεως ταύτης ἦν Σίμων

Βάρ Ἰωνᾶ, μετὰ δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο Πέτρος, διότι ἡ μυστικὴ πέτρα ἐστὶ τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς πέτρας ἐγένετο Πέτρος, καὶ οὐχ ἡ πέτρα ἐκ τοῦ Πέτρου, ὅς ἄχρι στιγμῆς ἦν Σίμων υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ. « Μακάριος εἶ Σίμων Βάρ Ἰωνᾶ » ἀλλὰ καὶ ἡ ἀδίστακτος δόξα τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου αὕτη ἐστίν· « Ἐγὼ δέ σοι λέγω . . . Σὺ εἶ Πέτρος — Διότι ἐγὼ εἰμι ἡ πέτρα, σὺ εἶ Πέτρος, οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ Πέτρου ἡ πέτρα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πέτρας ὁ Πέτρος· οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ χριστιανοῦ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὁ χριστιανός, καὶ ἐπ' αὐτῇ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν οὐχὶ ἐπὶ τῷ Πέτρῳ ὅς σὺ εἶ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ἣν ὡμολόγησας. » *Et ego dico tibi: Tu es Petrus — Quia ego petra, tu Petrus; neque enim a Petrus petra, sed a petra Petrus; quia non a Christiano Christus sed a Christo Christianus; et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; non supra Petrum quod tu es, sed supra petram quam confessus es.* (Serm. 270 in die Pentecostes.) Ὅθεν οὐχ ὁ Πέτρος ἀλλ' ἢ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίσις, ἢ ὁμολογηθεῖσα θερμῶς ὑπ' αὐτοῦ, ποιεῖ, κατὰ τὸν ἅγιον τοῦτον Πατέρα, τὴν θεμελιώδη πέτραν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ Μακάριος Πέτρος ἄλλως πως δοκεῖ πρεσβεύσας· ἐν γὰρ τῷ ἐσχάτῳ κεφαλαίῳ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐπιστολῆς ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ ὀνομάζει ἑαυτὸν « συμπρεσβύτερον » καὶ οὐδὲν πλέον, προτρέπων αὐτοὺς, ἵνα ποιμαίνωσι τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ « μὴ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλὰ τύποι γιγνόμενοι τοῦ ποιμνίου » καὶ ἀποδιδούς εἰς μόνον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸ ὄνομα τοῦ « Ἀρχιποίμενος. »

Ἀλλὰ καὶ αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων οὐδὲν ἐμφαίνουσι πνευματικὸν ἀξίωμα τοῦ Πέτρου μείζον τοῦ τῶν λοιπῶν. Καὶ ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς ἀπόδειξις. Ὁ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ Ἰούδα προδοσίαν ἀντ' αὐτοῦ γενόμενος Ἀπόστολος ἐγένετο κατὰ κληρὸν ἐκ δύο προτεθέντων· « καὶ ἔσκησαν δύο, Ἰωσήφ καὶ Ματθίαν. » Οὐκ ἄλλως δὲ καὶ ἡ ἐκλογή τῶν διακόνων ἐγένετο « προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν » καὶ ἅπαντες οἱ Ἀπόστολοι « ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. » Ἡ ἀποστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ ἐγένετο διὰ κοινῆς ἀποφάσεως, καὶ ἀπεστάλησαν ὅ,τε Πέτρος αὐτὸς καὶ ὁ Ἰωάννης « ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, οἵτινες « ἐπετί-

θουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάβανον Πνεῦμα ἅγιον.» Καὶ τέλος διχογνωμούντων τῶν νεοφωτιστῶν Παῦλος καὶ Βαρνάβας καὶ ἄλλοι ἐσάλησαν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν, ὅπως λάβωσι κατηγορητικὴν ἀπόφασιν, οὐ πρὸς τὸν Πέτρον, ὡς δῆθεν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους ἐν Ἱερουσαλὴμ.»

Ἀλλὰ τί ὑποληπτέον καὶ περὶ ἐκείνου τοῦ, « ποιμαίνετε τὰ ἀρνία μου, ποιμαίνετε τὰ πρόβατά μου, » ρηθέντος ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον, ὅτε τὸ τρίτον ἐφανερῶθη τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν; ἦν ἄρα αὕτη προτίμησις τις; Ἀλλ' εἴπερ ἦν τοιοῦτό τι, ἡ ἀποστολὴ οὐκ ἂν ἐχορηγεῖτο εἰς οὐδένα ἄλλον, εἰ μὴ εἰς αὐτάν. Αὕτη δὲ ἦν ἀποσταλὴ κοινὴ καὶ τοῖς ἄλλοις, ἦν ἐπενθύμιζε καὶ τὸν Πέτρον μετὰ τὰς προηγηθείσας ἐρωτήσεις ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀγάπης αὐτοῦ. Καὶ μὴ γὰρ παρὰ τῷ αὐτῷ Ἰωάννῃ, ὃς ἀνέφερε τὴν προηγηθεῖσαν ῥῆσιν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Εὐαγγελισταῖς ὁμοῦ, οὐκ ἀναγινώσκεται ὡς ῥηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς ἅπαντας τοὺς μαθητάς καὶ ἡ ἐξῆς « καθὼς ἀπέσαλκέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὼ πέμπω ἡμᾶς . . . λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον » — « Πορευθέντες (Ματθ. κή.) μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη » — « Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς μου ἐφ' ἡμᾶς. » (Λουκ. κεφ. κδ'. 49.). Ἡ οὐχὶ ὠνόμασεν αὐτοὺς πάντας « ἄλλας τῆς γῆς; φῶς τοῦ κόσμου; » ἢ οὐχὶ δέδωκεν εἰς πάντας τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐκβάλλειν τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ θεραπεύειν τὰς νόσους; ἢ οὐχὲν ἐπηγγείλατο εἰς πάντας ἐπίσης τὸν παράκλητον τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας; ἢ οὐκ ἐκάλεσεν ἅπαντας φίλους, προστιθέμενος « πάντα ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς μου ἐδήλωσα ὑμῖν; » καὶ τέλος μὴ οὐκ ἔδωκεν εἰς ἅπαντας ὁμοίως τὴν ἀποστολὴν καὶ τὰς αὐτὰς συμβουλὰς; ἢ καὶ, μὴ οὐχὶ ἐδεήθη ὑπὲρ πάντων ὁμοίως; Ἵστερον οὖν τούτων ἀπάντων τὸ λαλεῖν περὶ προτιμῆσεως, σημαίνει ἐλεγχον προφανοῦς ἀντιφάσεως εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ δοκεῖ μὴ περὶ μόνης προτιμῆσεως εἶναι τὸν λόγον τῆς Ἐπιστολῆς, καὶ ἤκιστα πάντων περὶ τοῦ, πρῶτος ἐν ἰσοτίμοις· ἡ σπουδὴ καὶ ὁ ἀγὼν ὑπάρχει ὅπως ἀποδοθῆ εἰς τὸν Πέτρον τὸ ἀξίωμα, ὑπερὸ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ἑαυτὸν μόνον κυρίως ἐπεφυλάξατο· σπουδάζουσι γὰρ ἵνα χειροτονήσωσιν αὐτὸν ποιμένα κατ' ἐξοχὴν τῆς χριστιανικῆς ποιμνῆς, ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μόνον ἑαυτὸν ἐκάλεσε ποιμένα

καλόν· ἐν ᾧ ῥητῶς εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή—καὶ· ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· καὶ ἐν ᾧ, ἐν τῷ ἐλέγχειν τοὺς γραμματεῖς καὶ φαρισαίους ζητοῦντας τὰς πρωτοκαθεδρίας καὶ τὸ ὄνομα ῥαββί (διδάσκαλος) προσέθετο, « ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί, εἰς γὰρ ἔστιν ὁ διδάσκαλος ὑμῶν, ὑμεῖς δὲ πάντες ἀδελφοί ἐσε.— Μὴδὲ κληθῆτε καθηγηταί, εἰς γὰρ ἔστιν ὑμῶν Καθηγητὴς ὁ Χριστός.

Ἄλλ' οὔσης ἀβεβαίου τῆς ἐκ τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἀποδείξεως, προστρέχει ζητοῦσα βοήθειαν ἡ Ἐπιστολὴ ἐκ τῆς ἐπακολουθούσης χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας· κἀντεῦθεν ἐπιφέρει μαρτυρίαν τινα, περὶ ᾧν καὶ τὸν λόγον νῦν ποιήσομεν. Καὶ ἤδη προτέτακται τὸ τοῦ Ἁγίου Εἰρηναίου ἐν τῷ Γ'. κατὰ αἰρέσεων, ἐν ᾧ αὐτὸς γνωμοδοτεῖ, ὅτι πᾶσα Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ὀφείλει συμφωνεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης διὰ τὸ πρωτευτικώτερον *propter potiore principalem*, ὡς τηρησάση τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν. Καὶ δι' αὐτὴν τὴν ῥῆσιν μεγάλως καυχῶνται οἱ τοῦ παπικοῦ πρωτείου ὑπέρμαχοι, μὴ συνιέντες ἢ ὑποκρινόμενοι μὴ συνιέναι, ὅτι πρὸ τούτου ὁ αὐτὸς ἅγιος Εἰρηναῖος εἶπεν, ἐπὶ διαλύσει διενέξεων εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας ἀνατρέχειν δεῖ Ἐκκλησίας, ἐν αἷς διέτριψαν οἱ Ἀπόστολοι· καὶ ἀποδιδούς λόγον προτιμῆσεως τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας λέγει, « Μήκιστον ἂν εἴη εἴπερ ἐνταῦθα ἤθελον κατακλέζει πάσας τὰς γνησίας διαδοχὰς τῶν ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἔσω δὲ ὑπὲρ ἀπασῶν ἡ μεγίστη καὶ ἀρχαιοτάτη καὶ γνωστὴ παρὰ πᾶσιν, ἡ τῆς Ῥώμης ἐκκλησία, συσταθεῖσα ὑπὸ τῶν δύο ἐνδόξων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. » Ὅθεν ἐξ ἀπάντων τούτων συμπεραίνομεν ἄ. ὅτι ἡ διάλυσις τῶν διενέξεων κατὰ τὸν ἅγιον τοῦτον Πατέρα ὀφείλει ζητεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν. β'. ὅτι ἡ ἰδιαιτέρα ἀνάμνησις τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας οὐ μόνον οὐδὲν ἀποδίδωσιν εἰς αὐτὴν ἰδιαιτερον προνόμιον, ἀλλὰ καὶ θεμελιούται εἰς μόνον τὸ σέβας πρὸς τε τὴν ἀρχαιότητα αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς θεμελιωτὰς αὐτῆς· περιέχεται δὲ καὶ τὸ νόημα, ὅτι διὰ τὸ πρόχειρον καὶ τὸ εὐκολώτερον τῆς τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη διενέξεων διαλύσεως μάλλον, ἢ διὰ τὸ νομιμώτερον τῆς ἀποφάσεως ἀναφέρεται εἰς τὴν τῆς Ῥώμης γνωστὴν ἐκκλησίαν. γ'. ὅτι ἡ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς ἐν Ῥώμῃ ὑποτιθεμένη ἀναγκαῖα συμφωνία πείθει, ὅτι ἐξίσου μὲν καὶ αἱ ἄλλαι αὐταὶ ἔχουσι τὴν ἀρμοδιότητα τῆς διαλύσεως τῶν διενέξεων, εἰς ταύτην δ' ἀναφέρεται μόνον οἶονεὶ διὰ γέρας ὑ-

πολήψεως, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτο διαρκεῖ καὶ ἰσχύει, ἐφ' ὅσον διατελεῖ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἡ ὀρισθεῖσα αἰτία, ὅεσιν ἐφ' ὅσον διατηρεῖται ὑπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας ἢ ἀποστολικῆ παραδόσει εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς καθαρότητα. Ὀφείλομεν δὲ ἐνταῦθα ἐνθυμηθῆναι, ὅτι ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἦν ὁ πρῶτος ὁ ἀποδοκιμάσας ἐν τινι ἐνεργητικωτάτῃ Ἐπιστολῇ τὸ τοῦ πάπα Βίκτορος κίνημα, ὅστις ἐν αὐστηρότητι, καίτοι ἐκ δικαίας αἰτίας ὀρμώμενος, ἠθέλησεν ἵνα ἀκοινωνήτους ποιήσῃ τοὺς Τεσσαρεςκαιδεκατίτας, τηροῦντας ἀρχαίαν τινὰ συνήθειαν περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ τελεῖν τὸ πάσχα. Ἀλλὰ τέλος οὐδὲ τοῦτο ὀφείλομεν παραδραμεῖν, ὅτι μεταξὺ τῶν πολυειδῶν συγγραμμάτων τοῦ Εἰρηναίου σωζομένης μόνῃς μιᾶς βαρβάρου Λατινικῆς μεταφράσεως τῶν Περὶ Αἰρέσεων βιβλίων αὐτοῦ, οὐ παροπτέα ἢ γνώμη τῶν λεγόντων ἐν τῇ προσμαρτυρουμένῃ ῥήσει ἀντὶ τῆς ἀναγνώσεως propter potio-rem principalitatem ἀναγνωστέον propter potentio-rem principalitatem ἢ καὶ propter potio-rem anti-quitatem, ἥτοι ἀντὶ τοῦ, διὰ τὸ προτετυτικώτερον, ἀναγνωστέον, διὰ τὸ κραταιώτερον, (ὡς βασιλευούσης δηλαδὴ τῆς πόλεως Ῥώμης,) ἢ καὶ, διὰ τὸ ἀρχαιότερον.

Ἀλλ' εἰς ἀπόδειξιν τῆς τῶν Ἀνατολικῶν συμφωνίας ἐπὶ τὸ σέβασθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων πορτιφῆκων ἀξίωμα, γίνεται μνεία καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀπελεύσεως εἰς Ῥώμην, ἅμα δὲ καὶ τῶν ὑπὸ Ἰουλίου τοῦ πάπα δοθεισῶν διαταγῶν ὑπὲρ τε αὐτοῦ τοῦ Ἀθανασίου καὶ ἐτέρων τινῶν Ἐπισκόπων. Ἀλλ' ἐπὶ ἐξακριβώσει τῆς ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει μετολαβήσεως τοῦ πάπα, καὶ ἐν τινι χαρακτηρί, ὄφειλεν ἀναδραμεῖν καὶ εἰς τὰ προηγούμενα, καὶ ἐνδειξάι βέλτιον τὴν βασιτεία τῶν σωθέντων ἡμῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν. Οἱ Ἀρειανοὶ κατηγοροῦντες παρὰ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τῷ μεγάλῳ τρεῖς μὲν ἐπεχείρησαν, ἵνα ἐξελάσωσι τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐφ' ὃν ἦν ἀνυψωμένος, τὸ δὲ τρίτον, τὸ ἐν Τύρῳ κατ' ἐνταλμα αὐτοκρατορικὸν συγκροτηθὲν συμβούλιον καταδίκασέ τε καὶ καθείλε τὸν ἱερὸν τοῦτον ἄνδρα. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου ἐγκατασταθέντα πάλιν εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπισκοπὴν, οὐκ ἔπαυσαν οἱ Εὐσεβιανοὶ καταδιώκοντες αὐτὸν, διὸ εὐνοούμενοι ἤδη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Κωνσταντίου ἠγωνίζοντο, ἵνα προσκλήσωνται καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ τε Κωνσταντίνου καὶ Κώνσταν, ὡς δὲ ἐπέτυχον, ἔφρασαν ἐποίησαν εἰς τὸν πάπαν Ἰούλιον,

ἵνα ὡς αἰρετοκριτῆς ἀποφασίσῃ δῆθεν περὶ τῆς διενέξεως· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα μὴ θελήσαντες, ἵνα ἀπέλωσιν εἰς Ῥώμην ὅπου προσεκάλεσε αὐτοὺς ὁ πάπας, συγκροτήσαντες Σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐξελέξαντο τὸν Γρηγόριον ὡς ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας. Τότε δὲ ὁ μέγας Ἀθανάσιος φεύγων τὸν διωγμὸν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, κατέφυγεν εἰς Ῥώμην, ἐνθα συγκροτηθεῖσα σύνοδος, ἀπόντων τῶν προσκληθέντων μὲν, μὴ παρουσιασάντων δὲ Εὐσεβιανῶν, ἐκήρυξεν ἀθῶον τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, μηδὲν εἰπούσα περὶ τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ εἰς Ἀλεξανδρείαν. Καὶ ἀληθῶς μὲν ὁ Ἰούλιος ἐπέσειλε πρὸς τοὺς Εὐσεβιανούς ἐπιπλήττων αὐτοὺς (ἀξιώματι αἰρετοκριτοῦ), ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἦν ἀποκριτικὴ, πρὸς ἣν προλαβόντες ἔγραψαν οἱ Εὐσεβιανοὶ ἐπιπλήττοντες τὸν πάπαν, ὅτι ἐδέχθη ἐν τῇ κοινωνίᾳ αὐτοῦ τὸν Ἀθανάσιον. Ἀθροθέντες δὲ τοῦ ἁγίου μετὰ καὶ τινῶν ἄλλων ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ γενομένης συνόδου κατ' ἐπιταγὴν αὐτοκρατορικῆν, οἱ διαφωνοῦντες ἀθροισθέντες ἐν Φιλιππουπόλει ἐθάρρησαν ἀφορισμῶ καθυποβαλεῖν τὸν τε Ἰούλιον αὐτὸν καὶ τοὺς κοινωνοὺς τοῦ Ἀθανασίου. Ἀλλὰ τέλος οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου τὸν μὲν θρόνον αὐτοῦ κατέσχε πάλιν, ἀλλ' οὐ καὶ τὴν ἡσυχίαν βασιλεύοντος γὰρ τοῦ Κωνσταντίου, εἶτα δὲ καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου πάλιν κατεδιώκετο. Ἐκ ταύτης οὖν τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀκριβοῦς ἐρμηνείας τῶν συμβάντων λαμπρῶς ἀναφαίνεται, ὅτι ἡ ὑμνουμένη ὑπερτάτη ἀρχὴ τοῦ πάπα περιορίσθη εἰς μόνην τὴν συγκρότησιν μιᾶς Συνόδου, ὡς πεποιθῶς ἦν πρὸ αὐτοῦ (οὐ μόνον) ὁ Μέγας Κωνσταντίνος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ Εὐσεβιανοὶ αὐτοὶ, ἔτι δὲ εἰς τὸ ἀποκριθῆναι εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτῶν, ἐν ἣ οὐδ' ἀπηξίωσε δοῦναι λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ, κατακρίνων τὰς τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀθανασίου, διότι καὶ αὐτοὶ προλαβόντως κατέκριναν τὰς αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν κατὰ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον πραχθέντων ἀναφερόμενα οὐδεμίαν ἐμποιοῦσιν ὠφέλειαν εἰς τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ πάπα· ἐπειδὴ γὰρ οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς ἐκκρύχθησαν ἐναντίον αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ ἤθελεν ἵνα καταπάσῃ μὲν τὰς διχονοίας τῆς αὐτοκρατορίας, ἀποτρέψῃ δὲ τὰς μάστιγας τὰς ἐπαπειλούσας ἔτι τὴν Κωνσταντινούπολιν, οὐδὲν ἕτερον ὑπελείπετο εἰς αὐτὸν σωτήριο, εἰμὴ ἡ ἐπίκλησις τῆς βοηθείας τῶν τε ἄλλων δυτικῶν ἐπισκόπων, καὶ ἰδίως τοῦ Ῥώμης, ὃ δὲ καὶ

εποίησεν· ἀλλ' οὐδ' ὁ Ἰννοκέντιος ἠδυνήθη ἵνα ποιήσῃ ἕτερόν τι εὐά-
 ρεσον πρὸς αὐτόν, εἰμὴ τὴν παραδοχὴν ἐν τῇ αὐτοῦ κοινωνίᾳ
 αὐτόν τε τὸν Χρυσόστομον, καὶ τοὺς καταδικάσαντας αὐτόν, καὶ
 δὴ καὶ τὴν πρότασιν ἵνα συγκροτηθῇ Σύνοδος κρινοῦσα αὐτόν.
 Μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς οὐκ ἴσχυσεν οὐδὲ τοῦτο ποιῆσαι, περιορίσθη
 ἵνα ἐπιστείλῃ αὐτῷ πρὸς ἀνακούφισιν τὰς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ
 Σωζομένου ἀναφερομένας ἐπισολάς. Πάντα δὲ ταῦτα δεικνύσιν, ὅτι
 οὐδεμία ἐκκλησία οὐδ' αὐτὴ ἡ τῆς Ῥώμης ὑπελάμβανον τηλικαύ-
 την ὑψηλὴν τὴν παπικὴν ἀρχήν, οἷαν μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀγίου
 Λέοντος ὀρώμεν αὐτὴν μεγαλυνθεῖσαν καὶ κορυφωθείσαν ἐν τῇ
 σημερινῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης. Οὐδ' ἀπο σκοποῦ ἴσως τὸ ὑπενθυ-
 μίσαι ἐνταῦθα, ὅτι, ἐπειδὴ ἤθελεν ὁ Νοβατιανὸς ἵνα χειροτονηθῇ
 ἱερεὺς, τῶν νόμων μὴ ἐνδιδόντων, ὁ πάπας ἐπέσχε μὲν ἑαυτὸν καὶ
 μάλᾳ ἀπὸ πάσης βιαιοπραγίας, ἠτήσατο δὲ ὡς χάριν ἀπὸ τε τοῦ
 κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ « ἠτήσατο παρ' αὐτῶν
 ὁ ἐπίσκοπος ἀνασχέσθαι χειροτονηθῆναι αὐτὸν μόνον παρ' αὐτοῦ. »
 postulavit ab his Episcopus, ut hunc solum ordinari a se pate-
 rentur. Ὁ μὲν τοι Βαρώνιος λακτίζων τὴν τοσαύτην ἐπίσημον ἐνάρ-
 γειαν, θαυμασίως σοφίζεται λέγων· « ὁ πάπας δι' ἄκραν ἥρωϊκὴν
 ταπεινότητα . . . ἔδειξεν, ὅτι ἐξηρτᾶτο τοῦ κλήρου! »

Ἔτερον ἐπίσημον δεῖγμα τοῦ, πόσον ἐσέβοντο οἱ Ἀνατολι-
 κοὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ῥωμᾶνου Ποιμένος οἶεται ἡ Ἐπιστολή, ὅτι
 δύναται τις πορισθῆναι ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Χαλκηδόνι περὶ
 τὸν Ε'. αἰῶνα μεσοῦντα συγκροτηθείσης Συνόδου· ἐν γὰρ τῇ δευτέ-
 ρᾳ συνεδριάσει αὐτῆς, ἀναγνωσθεισῶν τῶν ἐπιστολῶν Λέοντος τοῦ
 πάπα, οἱ Πατέρες ἐβόησαν· « ὁ Πέτρος οὕτως ἐλάλησε διὰ τοῦ Λέ-
 οντος· » οὐμὴν ἀλλὰ καὶ σημειοῦται, ὅτι διαλυομένης τῆς Συνόδου
 οἱ συνελθόντες Πατέρες ἀναφέροντες πρὸς τὸν Λέοντα τὰ πραχθέν-
 τα, βεβαιοῦσιν ὅτι αὐτὸς διὰ τῶν λεγμάτων αὐτοῦ προέδρευεν ἐπὶ
 τῶν συναθροισθέντων Πατέρων, ὡς ἡ κεφαλὴ ἐπὶ τῶν μελῶν. Ἀλλ'
 ὡς δοκεῖ, ἐν τῇ χρήσει τούτων τῶν ἐπιχειρημάτων ἐλησημονήθη παν-
 τάπασι τὸ ὑποκείμενον τῆς συζητήσεως. Ὄντος γὰρ τοῦ λόγου
 περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα καὶ περὶ τοῦ υπερτάτου ἀξιώματος
 τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, οὐ συνορῶ ποία ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς
 ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐπιδοκιμασίας τῆς τοῦ Λέοντος ἐπισολῆς; μὴ
 γὰρ καὶ πρὸ αὐτῆς οὐκ ἀνεγνώσθη ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει καὶ

ἐπεδοκιμάσθη ὁμοίως ἡ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου πρὸς Νεσόριον, ὡς
 καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας; Πάντως δὲ τὴν ἔκθεσιν παν-
 τὸς συμφώνου τῇ πίστει τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων ὤφει-
 λον οἱ πατέρες τῆς Συνόδου ἀγασθῆναι τε ἅμα καὶ ἀσπασθῆναι· ἀλλ'
 οὐ διὰ τοῦτο ἐχρεώσουν ἵνα ἀποδώσωσι καὶ εἰς τὸν ἐκτιθέμενον
 δικαιώματα καὶ προνόμοια οἷας δῆποτε φύσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρω-
 τοκαθεδρεία τῶν λεγμάτων οὐ πάντοτε ἐγένετο· εἰσὶ γὰρ Οἰκου-
 μενικαὶ Σύνοδοι, εἰς αἷς οἱ πᾶπαι οὔτε προσωπικῶς, οὔτε διὰ λε-
 γμάτων προσεκάθησαν, ἄλλως μέντοι τὸ δικαίωμα τῆς πρωτοκαθε-
 δρείας οἷα θεαρέσως ἐνεργούμενον δοκεῖ ἐπαινεῖσθαι διὰ τῆς παρο-
 μοιώσεως τῆς τε κεφαλῆς καὶ τῶν μελῶν· ἀλλὰ τοῦτο ἐξωμοίου
 τὴν ἀπλὴν τάξιν τῶν συνεδριάσεων, ὡς δῆλον γίγνεται ἐκ τῶν
 πρακτικῶν τῆς αὐτῆς Συνόδου καὶ ἐτέρων παρομοίων συνελεύσεων.
 Καὶ ἴσως ἡ ἰδέα ἢ εἰκὼν ὅτι ὁ πάπας ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ
 ἦν ὡσπερ κεφαλὴ τις ἐπὶ τῶν μελῶν, ἐγέννησε τὴν ἄλλην θετικω-
 τέραν ιδέαν τοῦ τε ἀναμαρτήτου αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπεροχῆς ἐπὶ τῶν
 Συνόδων. Ἀλλὰ δοκεῖ ὅτι τὸ πάλαι οὐδ' αὐτοὶ οἱ πᾶπαι εἶχον περὶ
 ἑαυτῶν τηλικαύτην ιδέαν. Ὁ γὰρ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἀ-
 ναγορευθεὶς πάπας περὶ τὰ τέλη τῆς Γ'. ἑκατονταστηρίδος κη-
 ρύσσει ἐν μιᾷ πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους ἐπιστολῇ αὐτοῦ· « Ὡσπερ τὰ
 τέσσαρα Εὐαγγέλια οὕτω καὶ τὰς τέσσαρας Συνόδους ἀσπάζεσθαι
 τε καὶ σέβεσθαι κηρύττω ἑμαυτόν . . . ἐφ' αἷς ὡσπερ ἐπὶ τε-
 τραγωνιαίῳ λίθῳ τὸ τῆς πίστεως οἰκοδόμημα πεπύργωται· συγ-
 κροτηθείσας γὰρ τῇ οἰκουμενικῇ συμφωνίᾳ καὶ συναινέσει, εἴτις
 αὐτὰς τολμᾷ . . . ἑαυτὸν ἀλλ' οὐκ ἐκείνας καταλύει » (Γρηγ. ἐ-
 π. βιβ. Α. 25) sicut Sancti Evangelii libros sic quatuor Con-
 cilia suscipere et venerari me fateor et etc. Εἰ δὲ τις σὺν πᾶσι
 τούτοις ἐπεντείνῃ ἐγκείμενος εἰς τὸ ἀλάνθασον καὶ εἰς τὸ πρωτεῖον,
 ἐχέτω τὴν τε πρᾶξιν τοῦ πάπα Λιβερίου, δι' ἧς αὐτὸς συνεφώνησε
 τῇ ὁμολογίᾳ τῶν Ἀρειανῶν, καίτοι μετανοήσας ἔπειτα, καὶ τὴν κα-
 ταδίκην τοῦ Ὀνωρίου ὑπὸ τῆς Σ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀναφερο-
 μένην καὶ ἐν τῇ περιωνύμῳ Ἐφημερινῇ βίβλῳ Libro diurno, περι-
 εχούσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας περὶ τὰς
 ἀρχὰς τοῦ Ὀγδόου αἰῶνος, καὶ λεγούσῃ « τοὺς δὲ ἀρχηγούς τοῦ νέου
 αἰρετικοῦ δόγματος . . . σὺν τῷ Ὀνωρίῳ τῷ ταῖς αἰσχροῖς αὐτῶν
 ἀποφάνεσι θάρσος παρασχόντι . . . » Auctores vero novi hære-

uici dogmatis . . . una cum Honorio, qui pravus eorum assertionibus fomentum impendit (pag. 70 dell' ediz. di Hoffman). ὄθεν ὄραξ ἡλικίον ἀφίστανται τούτων τῶν γεγονότων τὰ ὀνειράτα τοῦ Φαγνάνου λέγοντος, ὅτι ὁ πάπας « δύναται πάντα καὶ παρὰ τὸ δίκαιον αὐτὸ, καὶ ἐπὶ τὸ δίκαιον αὐτὸ, καὶ κατὰ τοῦ δικαίου αὐτοῦ » omnia possit extra jus, supra jus, et contra jus.

Ἐπισφραγίζεται δὲ ἡ ἐκθεσις τῶν ἐπισημῶν ἐνδείξεων διὰ τε τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἔγραψαν οἱ Κορίνθιοι κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους πρὸς τὸν ἅγιον Κλήμεντα τὸν πάπαν, ἀναγγέλλοντες αὐτῷ τὰς ταραχὰς τῆς ἐκκλησίας, καὶ διὰ τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῦ, ἣν ἐσέβοντο ἐν τε Κορίνθῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν ταύτῃ τῇ ὑπόθεσι ὀφείλομεν διαστῆλαι τὸ, πῶς προαιρετικῶς ἀπεφάσισαν οἱ Κορίνθιοι τοῦ, πῶς ὁ πάπας προσηνέχθη εἰς αὐτούς. Ἐκείνους μὲν γὰρ ὀρώμεν ἀποφασίσαντας φρονίμως μὲν, ἐλευθέρως δὲ καὶ αὐτεξουσίως ἵνα ἀναθέσωσιν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης τὴν διευθέτησιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν συμπεσοῦσης διενέξεως· ἡ δὲ ἔφεσις αὕτη δικαιολογουμένη ὑπὸ τε τῆς ἀρχαιότητος τοῦ θρόνου, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κλήμεντος, οὐδεμίαν σημαίνει πρωτείου ἀρχῆν. Αἱ γὰρ λεγόμεναι Κοινωνίας ἐπιστολαὶ συχναὶ ἦσαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χριστιανοῖς, καὶ πολὺ συνεισέφερον εἰς τὴν τοῦ χριστιανικοῦ δεσμοῦ σύσφιγγξιν· οὐδὲ μόνην τὴν τῆς Ῥώμης ἐκκλησίαν συνεβουλεύοντο εἰς τὰς τοιαύτας ἐπισυμβαινούσας διαφορὰς· ἐστίν τε δὲ καὶ αὕτη ἐλάβανε τὰς τῶν ἄλλων ἐπισκόπων συμβουλάς, ὡς ἐγένετο ἐπὶ Διονυσίου τοῦ τῆς Κορίνθου καὶ Διονυσίου τοῦ μεγάλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ. Ὁ δὲ ἅγιος Κλήμης πάλιν ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ μέρους ἀναλαβὼν τὴν διαίτησιν, οὐδὲν ἀρχικὸν ἐμφαίνει, καὶ ἀρκεῖ ἵνα ἐπίδη τις τὴν ἀφελῆ ἐπιγραφὴν τῆς ἐπιστολῆς, ὅπως πληροφορηθῆ περὶ τῆς ἀληθείας « Ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἡ παροικοῦσα ἐν Ῥώμῃ τῇ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τῇ παροικούσῃ ἐν Κορίνθῳ. » Ὁ Κλήμης συγγέεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, οὐδὲ διασέλλει τὴν μὲν τῆς δέ· ἐπ' ὀνόματι τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας προτρέπει τοὺς ἀδελφούς τῆς Κορίνθου εἰς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν, μνημονεύσας δὲ τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἀποκαλεῖ αὐτούς ἐνδόξους Ἀποστόλους. Διὸ εἰ μὴ προκατελαμβάνετο ἡ ἐπιστολὴ καθ' ἡμῶν, ἦν ἂν ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ παρέδῃν τὰ συνήθη ἐπιστολιμαῖα ὄρια, καὶ ἐτι

φοβοῦμαι ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, βέβαιός εἰμι, ὅτι ἀνέλαβον ἔργον ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μου. Εἰ δὲ καὶ ἡ πολλὰ εἶπον, ἢ καὶ ἄλλως φειδωλὸς ἐφάνην σταχυολογῶν ἐκ παμπληθῶν μαρτυριῶν ὀλίγας τινὰς, συγγνώμην αἰτῶ· ἡ γὰρ φύσις τῆς προτεθείσης συζητήσεως ἀπαιτεῖ γραφικὰς μαρτυρίας μᾶλλον ἢ ἐπιχειρήματα ἀνθρώπινα. Ἔτι δὲ συγγνώμης ἄξιός εἰμι ἐπὶ τῇ τόλμῃ τῆς ἐπιχειρήσεως πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἀνέφραστον προσήλωσίν μου εἰς τὴν Πίστιν ἐν ἣ ἐγεννήθη, καὶ ἦν κατηγήθη καὶ ἐδιδάχθη ἁγία προνοία παρὰ τοῦ πάπου μου Διδασκάλου Βλασοπούλου Συγγραφέως τῆς ἡδὴ εἰς δευτέραν καὶ ἐπηυξημένην ἔκδοσιν ἐτοιμαζομένης βίβλου, « Ἀπολογία τῆς Ὁρθοδόξου Γραικικῆς Ἐκκλησίας. » Εἶτα δὲ καὶ τελευταῖον συγγνώμης ἄξιός εἰμι, διότι ἐπεθύμησα τοῦτο μὲν ἵνα μὴ ἀργοπορήσῃ ἐνώπιον τοῦ κοινῆ, ὅποια δὴ καὶ ἂν ἦ, μία τις δημοσία διαμαρτύρησις τῶν ἡμετέρων φρονημάτων κατὰ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐγκυκλίου σκληπιζομένων· τοῦτο δὲ ἵνα ἐπισυναψῶ καὶ ἔκφρασιν μὲν εὐγνωμοσύνης περὶ τῶν πατρικῶν σκοπῶν, θαυμασμὸν δὲ περὶ τῶν ὑψηλῶν ἀρετῶν τοῦ ἀθανάτου Πίου τοῦ ἐνάτου, οὗ τὸ ὄνομα στέφει ἡ οὐσα καρπὸς τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ δόξα στίλβουσ' αἰδίως καὶ μενοῦσα εἰς αἰῶνας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΝΟΣ.

Βραχεῖς λόγοι περὶ τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα Ἡρὸς τοὺς Ἀνατολικούς.

Ἐν ᾧ Πίος ὁ Θ'. ἔρωτι τῆς Ἰταλικῆς ἐλευθερίας φλεγόμενος, ἀντὶ τοῦ μεσιτεύειν ἐπὶ εἰρήνῃ ὡς πάπας καὶ κοινὸς πατήρ, διεγείρει μᾶλλον τὰ ἔθνη ὑψῶν τὸν σταυρὸν ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς μέρους κατὰ τοῦ ἐτέρου· διασαλπίζει διὰ τῆς Ἐγκυκλίου αὐτοῦ (ἄπορος ἀντίφασις!) πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς προτρόπας, ἵνα τυφλῶς ὑποταχῶσιν εἰς ἐξουσίαν ἀπόλυτον, καὶ ἀπασῶν τῶν ἐξουσιῶν μισητοτάτην· διότι ἐπὶ σκοπῷ ὅπως ὠφελθῆ ἐκ τοῦ Θεοῦ Νόμου, μεταποιεῖ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων· λίαν ἰσχυρῶς ἄμα

δὲ καὶ ὅσον ὁ καιρὸς ἐπέτρεπε, κατεπολέμησέ τις ἀνωτέρω τὰ τῆς Ἐγκυκλίου· ἐν ἣ τὸ μέρος ἐνθρονίζεται κριτῆς, ὁ ἰσότιμος κατεξανίσταται ἄρχων, καὶ τὰ μὲν δόγματα δεύτερα τῶν προνομίων, τὰ δὲ δικαιώματα δεύτερα τῶν ἀντιποιήσεων λογιζόμενος, δεσμὸν εἰρήνης διδάσκει οὐ τὴν κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ τὴν ἐξωτερικὴν καὶ φαινομένην ἐνότητα. Πάντως μέγιστος ἂν ἦν ὁ ἔπαινος Πίου τοῦ Θ'. εἴπερ ἡ φωνὴ τῆς συμφωνίας ἤχει πρῶτον ὀπόθεν ἐκινήθησαν ἀρχῆθεν τὰ αἷτια τῆς διαφωνίας. Ἄλλ' αὕτη ἡ φωνὴ ὤφειλεν εἶναι πεφωτισμένη ὑπὸ τοῦ ἀγνοῦ Φωτὸς τοῦ τε Εὐαγγελίου καὶ τῶν Κανόνων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἰσορίας καὶ τοῦ λόγου αὐτοῦ· καὶ οὐχὶ ἐσκοτισμένη τῷ ἰῶ τῶν τε φιλαρχικῶν ἀντιποιήσεων καὶ τῶν σχολαστικῶν λογομαχιῶν.

Οἱ Ἀνατολικοὶ συγχωροῦντες χριστιανικῶς καὶ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς ἀπάτας καὶ τὰς διὰ τὴν πίστιν ξενηλασίας, ὧν τὰ παραδείγματα ἄχρι τῆς σήμερον ὄρωνται ἐξινόπου τῆς Ἰταλίας· ἠνέωξαν τὴν θύραν τῆς ἀγάπης εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν· ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ οὐκ ὤφειλον ἵνα τοῖς ἴσοις ἀνταμειφθῶσι; καὶ ἵνα γένηται αὕτη μόνη ἡ ἀγάπη ὁ ἀληθῆς σύνδεσμος τῆς ἀγίας ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν, ὧν ἡ μοναδικὴ κεφαλὴ ἐστὶν αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος; Αἱ ἐπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι διέταξαν ἀναλλοιώτως τὰ τε δόγματα καὶ τὴν διδασκαλίαν, σέβονται δ' αὐτάς καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ καὶ οἱ Δυτικοί· ἐπὶ τούτου λοιπὸν τοῦ ἱεροῦ ὁρίου ἐποικοδομηθήτω τὸ ἅγιον βῆμα τῆς ἐνότητος· πᾶσα προσθήκη, πᾶς νεωτερισμὸς, πᾶσα αὐθαιρεσία ἐπιγενομένη ὀφείλει ἐξετασθῆναι καὶ κριθῆναι ἀταράχῃ τῷ πνεύματι ἐν ἀγάπῃ ἀδελφικῇ· τοῦτο δ' οὐκ ἂν γένοιτο, εἰμὴ ἐν μιᾷ ὁγδόῃ ἀψευδεῖ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.

Ἐν τῶν τέκνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.